

TWÓRCZOŚĆ KOMPOZYTORSKA W KWARTALNIKU „MUZYKA W LITURGII” W LATACH 1998–2019

1. Zarys historii czasopisma

Kwartalnik „Muzyka w Liturgii” (również: MwL) jest wydawany od 1996 r. Pomyślną, założycielką i jednocześnie pierwszym redaktorem naczelnym kwartalnika był dr Jacek Piech, absolwent Instytutu Muzykologii KUL. Od początku pismo miało określoną i ustaloną szatę graficzną oraz objętość 32 stron. Zawartość czasopisma stanowią kompozycje i opracowania muzyczne, które w zamierzeniu redaktorów mają być pomocą w upiększaniu liturgii. Wychodziło ono naprzeciw oczekiwaniom muzyków kościelnych poszukujących nowego, wartościowego repertuaru zarówno dla chórów, jak i organistów.

Pierwsze pięć numerów zostało wydanych w zasłużonym Wydawnictwie Księży Marianów w Warszawie. Ścisłe muzyczna specjalizacja i niezbyt wysoki dochód ze sprzedaży pisma sprawiły, że Wydawnictwo zrezygnowało z wydawania kwartalnika i w 1998 r. wspólnie z dr. Jackiem Piechem podjęliśmy decyzję o kontynuacji inicjatywy, tym bardziej, że istniała już ustalona lista prenumeratorów i zarys repertuaru na kilka najbliższych numerów. Współpracą z nowym czasopismem byli także zainteresowani twórcy, którzy bezpłatnie udostępniali własne kompozycje i opracowania.

Z kwartalnikiem jestem osobiście związany już od 6. numeru, który w 1998 r. po raz pierwszy został wydany w Wydawnictwie Muzycznym Polihymnia sp. z o.o. w Lublinie. Należy zaznaczyć, że wydawanie czasopisma (w dodatku w krótkim interwale czasowym – kwartału) wymaga systematyczności i konsekwencji, co nie jest łatwe w sytuacji braku gwarancji stałego źródła finansowania. Działalność wydawnicza w takim przypadku oparta jest przeważnie na zasadzie *pro bono*. Stała prenumerata nie pokrywa kosztów związanych z działalnością redakcji. Dlatego słowa wdzięczności należą się wszystkim osobom, które przyczyniają się do funkcjonowania kwartalnika: kompozytorom, muzykom kościelnym, dyrygentom, muzykologom i redaktorom przygotowującym kolejne zeszyty.

Dr Jacek Piech, pierwszy redaktor naczelny, kierował w latach 1996–2006 wydaniem numerów od 1. do 39., następnie redaktorem naczelnym został ks. dr Krzysztof Borowiec, który pracując na tym stanowisku od 2006 do 2014 r., wydał zeszyty od 40. do 73. Od 2014 r. kwartalnik „Muzyka w Liturgii” przygotowują Małgorzata Rudnicka i piszący te słowa. W przeszłości z redakcją współpracowali również: Miłosz Aleksandrowicz, Michał Badora, Aleksandra Chmielewska, Ludwik Gawroński, Ewa

Jabłońska, Piotr Karwowski, Juliusz Król, Marek Mróz, Marcin Pastusiak, Marta Pijas i Mariusz Pucia.

2. Charakterystyka i cel kwartalnika

Formuła wydawnicza jest stała: na okładce każdego numeru prezentowany jest prospekt organowy (każdorazowo innego instrumentu). Zawartość zeszytu usystematyzowana jest w stałej kolejności: wprowadzenie, spis treści, część muzyczna, a na końcu zazwyczaj krótki artykuł. Trzeba podkreślić, że „Muzyka w Liturgii” nie jest pismem naukowym – zawiera pomoce dla muzyków kościelnych i ma charakter ściśle użytkowy, edukacyjny i informacyjny.

Publikowany repertuar jest związany przeważnie z właściwym dla danego kwartału okresem roku kościelnego, tak więc są to np. opracowania kolęd, pieśni wielkopostnych, wielkanocnych, przygodnych i in. Oprócz powyższych, bardzo często prezentowane są rozmaite formy organowe, np. preludia bądź fugi. Ze względu na ograniczoną objętość zeszytu zazwyczaj są to drobne utwory. Krótkie artykuły umieszczane na końcu numeru stanowią wybór tekstów dotyczących zagadnień akompaniamentu, budowy instrumentów, emisji głosu, dyrygentury i podobnych tematów.

Należy zwrócić uwagę, że wiele wydanych numerów ma charakter monograficzny. Są więc zeszyty poświęcone jednemu kompozytorowi lub twórcy opracowań. Podobny charakter mają również zeszyty prezentujące muzykę określonej epoki historycznej, przypominając jej przedstawicieli. Np. w numerze 90. „Muzyki w Liturgii” zamieszczone zostały wybrane utwory znanych polskich kompozytorów doby renesansu: Mikołaja Gomółki, Cypriana Bazylika, jak również kompozycje mało znanego od strony twórczości kompozytorskiej pisarza i poety Sebastiana Fabiana Klonowica.

Repertuar zamieszczany w kwartalniku jest bardzo urozmaicony. Są utwory i opracowania ambitne, przeznaczone na zespoły wokalne o wysokim stopniu zaawansowania, ale równie często publikowane są proste, a przy tym wartościowe materiały przeznaczone dla mniej zaawansowanych wykonawców. Najwięcej opracowań opublikowano na 4-głosowy chór mieszany *a cappella*, na 2- i 3-głosowy zespół mieszany lub równy *a cappella* albo z towarzyszeniem instrumentalnym, najczęściej organowym.

3. Twórcy

Obok kompozycji uznanych kompozytorów, jak: J.S. Bacha, A. Brucknera, G.P. Palestriny, G.F. Händla, M. Gomółki, na łamach „Muzyki w Liturgii” opublikowano szereg utworów innych twórców muzyki religijnej, przeważnie polskich z XIX i XX w., m.in.: A. Chłondowskiego, J. Furmanika oraz Józefa i Stefana Surzyńskich. W kwartalniku znalazły miejsce wcześniej niepublikowane opracowania istniejące w rękopisach, ale wykonywane w trakcie liturgii w niektórych ośrodkach. Przykładem może być twórczość Władysława Brankiewicza (1871–1919) – organisty katedry lubelskiej, chórmistrza i kompozytora. Jego dzieła były publikowane w numerach: 24,

28 i 41. Utwór wielkanocny *Surrexit Dominus vere* zamieszczony jako Anonim (MwL 26) okazał się kompozycją tego twórcy, co sprostowano w następnym numerze.

Kwartalnik „Muzyka w Liturgii” jest czasopismem otwartym; jego redakcja poszukuje nowych opracowań. Kompozytorzy chętnie odpowiadają na te potrzeby i współpracują z redakcją, dostarczając materiały. Wielu współczesnych autorów opublikowało swoje dzieła na łamach kwartalnika, m.in.: Stanisław Kwiatkowski, Andrzej Nikodemowicz, Ireneusz Pawlak, Bernard Stieler, Józef Świder, Jan Węcowski i Antoni Zoła. Są również twórcy, których kompozycje (najczęściej dobre utwory) po raz pierwszy zostały opublikowane właśnie na tych łamach: Kamil Przygrodzki (MwL 81), Piotr Selim (MwL 80) czy miłośnik formy fugi organowej Mariusz Baranowski (MwL 85).

Jest oczywistością, że przy parafiach działają zespoły muzyczne o różnym poziomie zaawansowania: od chórów przeciętnych do wręcz znakomitych zespołów wokalnych. Zazwyczaj obok tradycji, środowiska i innych uwarunkowań, decydujący wpływ na poziom wykonawczy zespołu ma osoba kierująca zespołem, najczęściej dyrygent lub organista. Muzyk potrafiący przekonać ludzi do muzyki religijnej i potrafiący stworzyć wspólnotę spełnia swoją misję, prowadząc do pogłębienia wiary oraz szeroko rozumianego rozwoju człowieka: jego wrażliwości estetycznej i etycznej, samodyscypliny i satysfakcji ze wspólnego śpiewania. Bardzo często tacy ludzie sami tworzą repertuar na potrzeby zespołu. Warto w tym kontekście wskazać m.in.: Eugeniusza Brańkę, Józefa Furmanika, Stanisława Koszowskiego i Mariana Machurę.

W ciągu 24 lat obecności na rynku „Muzyki w Liturgii” w numerach 6–94 zamieszczono dzieła 169 twórców muzyki kościelnej. Nie sposób w szczytłych ramach artykułu omówić twórczości wszystkich, więc poniżej nakreślimy sylwetki tych, którzy przez lata bezpośrednio współpracowali z kwartalnikiem, oraz tych, których utworów opublikowano najwięcej.

3.1. Józef Furmanik

Kompozytor, organista, chórmistrz i pedagog urodził się w 1867 r. w Maciejowicach (powiat garwoliński), zmarł w 1953 r. w Kozienicach¹. Pozostawił po sobie bogaty dorobek kompozytorski, w tym siedemnaście mszy, trzy jutrznie, kilkadziesiąt pieśni kościelnych, litanie, psalmy, hymny, kilkadziesiąt preludium organowych i świeckie kantaty okazjonalne. Wyróżniony został medalem *Pro Ecclesia et Pontifice* przez Piusa XI.

W muzycznej działalności J. Furmanika można wyróżnić trzy okresy:

1. Praca w Saratowie nad Wołgą (1886–1900) jako organista katedralny, kapelmistrz orkiestry wojskowej i profesor śpiewu w seminarium duchownym.

¹ M. BANASIŃSKA, *Józef Furmanik – pedagog i kompozytor*, Warszawa 1995; S. DĄBEK, *Twórczość mszalna kompozytorów polskich XX wieku (1900–1995)*, Warszawa 1996; W. PIETRZAK, *Życie i działalność kompozytorska Józefa Furmanika*, Warszawa 1979; T. PRZYBYLSKI, *Wstęp*, w: J. FURMANIK, *Preludia na organy*, Lublin 2010; J. SŁOTORSZ, *Twórczość mszalna i pieśniowa Józefa Furmanika (1867–1953)*, Lublin 2001.

2. Praca w warszawskim kościele pw. św. Aleksandra jako organista i dyrygent (1900–1944) oraz profesor organów i wykładowca w Wyższej Szkole Muzycznej im. F. Chopina. J. Furmanik w tym okresie działał w organizacjach muzycznych (m. in. w Centralnym Towarzystwie Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych, Kolegium Polskich Organistów i Chórmistrzów, Stowarzyszeniu Organistów Polskich). W 1944 r. wskutek wybuchu Powstania Warszawskiego J. Furmanik opuścił Warszawę i przeniósł się do Mrozów k. Mińska Mazowieckiego, gdzie przez dwa lata pracował jako organista w parafii.

3. W 1946 r. przeprowadził się do Kozienic, gdzie do śmierci mieszkał wraz ze swoją córką, Jadwigą, zakonnicą w Zgromadzeniu Sióstr Franciszkanek od Cierpiących. Tam też aktywnie uczestniczył w życiu artystycznym: uczył siostry śpiewu, grał w kaplicy klasztornej i komponował.

Józef Furmanik całe swoje życie zawodowe poświęcił muzyce religijnej, zwłaszcza chóralnej. Stylistycznie kompozytor nawiązywał do nurtu i estetyki cecylianizmu. Jako absolwent ratybońskiej Szkoły Muzyki Kościelnej starał się wprowadzać idee muzyczne tego ruchu. W swoim życiu kompozytor prowadził wiele zespołów i chórów i stąd wynika jego podejście do kompozycji. Praktyczna strona wykonania, szybkie nauczanie i czytanie nut, melodyjne, wokalne prowadzenie głosów sprawiły, że utwory te, utrzymane w harmonice funkcyjnej, cechuje prostota. Kompozytor często wprowadzał do swoich utworów elementy harmoniki modalnej. Obok stylu homofonicznego, często zróżnicowanego naprzemiennie fakturą wielogłosową i recytatywną, stosuje także inne środki techniczne, zaczerpnięte z polifonii, m.in. imitacje kwartowo-kwintowe.

Melodyka w twórczości mszalnej J. Furmanika wypływa głównie z dwóch źródeł:

1. Chorał gregoriański: cytowanie melodii chorałowej lub budowanie melodyki własnej na wzorcach chorałowych.

2. Pieśń religijna: wykorzystanie istniejącej melodii lub skomponowanie własnej, lecz opartej na wzorcach pieśniowych.

Typowym przykładem zastosowania melodii chorału gregoriańskiego jest 4-głosowa *Msza ku czci drzewa krzyża Chrystusa Pana*, w której kompozytor cytuje dłuższe fragmenty w *Gloria* z VIII mszy (*De Angelis*) czy *Credo* III (od *Deum de Deo*). Melodyczne wpływy chorału gregoriańskiego widać także we *Mszy ku czci św. Stanisława B. M.*, w której kompozytor w motywach czołowych *Kyrie* i *Sanctus* wykorzystuje melizmatyczną melodykę typową dla chorału.

Prostota, melodyjność i różnorodność użytych środków sprawiają, że utwory J. Furmanika są wciąż aktualne i mogą być wykonywane zarówno podczas liturgii, jak i koncertów.

3.2. Antoni Zoła

Etnomuzykolog, organista, pedagog i kompozytor, profesor KUL, urodził się w 1948 r. w Załężu k. Jasła, zmarł w 2015 r. w Lublinie. W 1972 r. podjął studia w Instytucie Muzykologii Kościelnej KUL, jednocześnie pracując jako organista w koście-

le Pallotynów w Lublinie, następnie Sercanów w Pliszczynie, gdzie prowadził także zajęcia muzyczne dla nowicjuszy, ucząc śpiewu liturgicznego i gry na instrumencie. Związek ze Zgromadzeniem Księży Sercanów i z Pliszczynem okazał się trwały, ponieważ zamieszkał w tej miejscowości, a w miarę wolnego czasu do końca życia grał i prowadził chór parafialny.

A. Zoła przez całe życie zawodowe związany był z Lublinem i Instytutem Muzykologii KUL. Po ukończeniu studiów w 1977 r. rozpoczął pracę w Instytucie Muzykologii, równocześnie współtworząc lubelskie Studium Organistowskie. Oprócz zajęć naukowych i dydaktycznych zajmował się również pracą wydawniczą. Przez wiele lat wraz z ks. prof. Bolesławem Bartkowskim realizował dzieło utrwalania fonicznego ludowych śpiewów religijnych w Polsce, a później również w innych krajach. W chwili obecnej jest to największy zbiór śpiewów religijnych w Europie, liczący ponad 25 tys. nagranych pozycji. W 1992 r. uzyskał stopień doktora, a w 2004 r. stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy *Melodyka ludowych śpiewów religijnych w Polsce* (Lublin 2003). Od 2004 r. był kierownikiem Katedry Etnomuzykologii i Hymnologii, ponadto w latach 2005–2012 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Muzykologii KUL. Był promotorem licznych prac magisterskich i doktorskich, cenionym wykładowcą i opiekunem naukowym.

A. Zoła jest autorem licznych publikacji z zakresu etnomuzykologii, dotyczących przede wszystkim polskich ludowych śpiewów religijnych. W 1980 r. otrzymał nominację na stanowisko sekretarza redakcji *Śpiewnika liturgicznego*, opublikowanego w 1991 r.

Współpraca A. Zoły z Fundacją Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie zaowocowała wydaniem dwóch śpiewników: *Śpiewnika kresowego* i *Polskiego śpiewnika popularnego*, które w dużym nakładzie rozeszły się w nowo tworzonych polskich parafiach poza wschodnimi granicami Polski i stały się źródłem repertuaru dla tamtejszych środowisk polonijnych. Współpracował też przy wydaniu wielotomowej edycji *Chorału opolskiego* i innych, pomniejszych pozycji wydawniczych.

W dorobku kompozytorskim A. Zoły znajdują się m.in.: *Tryptyk czarnoleski w dawnym stylu*, *Trzy impresje poetyckie* oraz *Agnus Dei* na chór mieszany *a cappella*, *Stała Matka Bolesciwa*, *Sekwencja wielkanocna*, *2 Pieśni do Najświętszego Serca Jezusowego* na chór z towarzyszeniem organów oraz *Fuga* i *2 Chorały* na organy solo. Był autorem licznych opracowań (chóralnych i organowych) polskich pieśni religijnych, zamieszczonych m.in. w zbiorze *Pieśni wielkopostne. Pieśni wielkanocne* (Lublin 1990).

Z kwartalnikiem „Muzyka w Liturgii” współpracował stale, szczególnie intensywnie przy redagowaniu pierwszych numerów w latach 1995–2002, udostępniając własne opracowania pieśni. Ulubionym tematem jego opracowań były pieśni religijne, szczególnie oparte na religijnym folklorze ludowym.

Warto podkreślić, że Antoni Zoła był nie tylko doskonałym teoretykiem, ale też i świetnym muzykiem. W Instytucie Muzykologii prowadził wykłady z harmonii i kontrapunktu. Kiedy byłem studentem IV roku, na zaliczenie u prof. Andrzeja Ni-

kodemowicza pisaliśmy fugi 2-, 3- i 4-głosowe. Prof. Zoła przyszedł do mnie na kawę. Na pulpicie pianina leżał zeszyt nutowy, w którym napisany był temat fugi czterogłosowej. „O, jaki fajny temat” – powiedział, i zagrał całą fugę wzorowo pod względem formalnym z modulacjami, z przeprowadzeniem po paralelnych tonacjach, z łącznikami i stałymi kontrapunktami. Takich profesorów otwartych, przyjacielskich, życzliwych i uśmiechniętych, pamięta się szczególnie.

W 2019 r. w wydawnictwie *Polihymnia* zostały opublikowane wszystkie opracowania pieśni na chór *a cappella* Antoniego Zoły. W czterech zeszytach zamieszczone są 93 utwory, w tym 1 msza, 78 utworów religijnych i 14 świeckich. Redakcję muzyczną tego zbioru wykonała Aleksandra Chmielewska – córka prof. Antoniego Zoły.

3.3. Andrzej Nikodemowicz

Kompozytor, pianista i pedagog urodził się w 1925 r. we Lwowie, zmarł w 2017 r. w Lublinie. Sam artysta mawiał, że drugim miejscem jego urodzenia – od 1980 r. – jest Lublin. W 1950 r. uzyskał dyplom z zakresu kompozycji (Wydział Kompozycji, Lwowskie Konserwatorium im. Mikołaja Łysenki); w 1954 r. – dyplom z fortepianu (Wydział Instrumentalny, Lwowskie Konserwatorium im. Mikołaja Łysenki); w 1982 r. – habilitacja (Akademia Muzyczna w Krakowie); w 1995 r. – profesura (sztuki muzyczne, Warszawa). Jeszcze w Lwowie w 1973 r. za przekonania religijne został zwolniony z pracy. Bez stałego zatrudnienia pozostawał do 1980 r., utrzymując rodzinę z lekcji prywatnych, których, jako świetny dydaktyk, miał dużo. W połowie lat 70. w wyniku dalszych represji skasowano w radio lwowskim wszystkie jego nagrania. W 1980 r. Andrzej Nikodemowicz podjął życiową decyzję i na stałe przyjechał do Polski. Swoje nowe życie związał z Lublinem, gdzie pracował m.in. w: UMCS, Wydział Artystyczny – Instytut Muzyki (1980–2013), Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. K. Lipińskiego (1980–1983), Metropolitalnym Wyższym Seminarium Duchownym (1982–1992), KUL, Instytut Muzykologii (1983–2001). Przyznano mu wiele nagród, odznaczeń i wyróżnień: Nagroda im. św. Brata Alberta (1991), Nagroda Artystyczna Miasta Lublin (1998, 2002), Nagroda Związku Kompozytorów Polskich (2000), Nagroda Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2000), Dyplom i Medal *Pro Ecclesia et Pontifice* nadany przez Jana Pawła II (2003), Profesura *honoris causa* Akademii Muzycznej im. Mikołaja Łysenki w Lwowie (2003), Order *Za intelektualną odwagę* kapituły ukraińskiego czasopisma kulturalnego „*І*” (Lwów 2005), Nagroda *Angelus* (Lublin 2008), Honorowe Obywatelstwo Miasta Lublin (2009), Medal Prezydenta Miasta Lublin (2012), Srebrny Medal Zasłużony Kulturze – *Gloria Artis* (2012), Honorowe Członkostwo Związku Kompozytorów Polskich (2015).

A. Nikodemowicz jest jednym z najwybitniejszych polskich twórców muzyki sakralnej². Do ważniejszych kompozycji A. Nikodemowicza należą: ok. 50 kantat na chór, orkiestrę i solistów do średniowiecznych i innych tekstów religijnych, 7 koncertów fortepianowych, 2 koncerty wiolonczelowe, koncert skrzypcowy, koncert na waltornię, symfonia, szereg utworów kameralnych (instrumentalnych i wokalnych),

² *Kompozytorzy polscy 1918–2000*, t. II: *Biogramy*, red. M. PODHAJSKI, Gdańsk 2005, s. 668–670.

baśń muzyczna *Szklana góra*. Prof. A. Nikodemowicz opracował setki pieśni religijnych – na chór mieszany *a cappella* opracował ok. 500 kolęd i pastorałek (szczególnie je lubił), 31 pieśni wielkopostnych, 9 wielkanocnych, 14 adwentowych, nieszpory i kilka innych pieśni kościelnych. Sam kompozytor wspominał, że nie uznaje je za kompozycje, tylko opracowania pieśni.

Utwory A. Nikodemowicza odznaczają się swoistą oryginalną kolorystyką brzmieniową i nowoczesną harmonią. Pieśni w jego opracowaniu są chętnie wykonywane zarówno przez zespoły amatorskie, jak też profesjonalne podczas nabożeństw i koncertów.

3.4. Stanisław Kwiatkowski

Organista, pedagog, kompozytor³, urodził się w 1930 r. w Wołkowysku (obecnie Białoruś), a zmarł w 2010 r. w Gdańsku.

S. Kwiatkowski był twórcą szczególnym; regularnie, przez 12 lat współpracował z kwartalnikiem „Muzyka w Liturgii”. W 1933 r. rodzina osiedliła się w Łapach. Tam młody Stanisław uczęszczał do szkoły podstawowej, a następnie w latach 1945–1949 kontynuował tamże naukę w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym. Po przeniesieniu się rodziny do Gdańska ukończył naukę w Liceum Pedagogicznym w 1951 r. W 1964 r. zdobył dyplom na Wydziale Pedagogicznym Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Sopocie w zakresie wychowania muzycznego, a 1979 r. ukończył Studium Podyplomowe na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Gdańskiego. Po studiach rozpoczął pracę jako nauczyciel śpiewu w szkołach podstawowych z przerwą na czas służby wojskowej, którą odbył w latach 1951–1953. W późniejszym okresie pracował w liceach ogólnokształcących, jako instruktor śpiewu w Młodzieżowym Domu Kultury w Gdańsku-Wrzeszczu, jako wykładowca muzyki w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego oraz do 1995 r. jako wykładowca muzyki na studiach podyplomowych w Wyższej Szkole Humanistycznej w Gdańsku.

Stanisław Kwiatkowski od najmłodszych lat był zafascynowany muzyką, szczególnie organową. Już w Łapach uczęszczał na lekcje fortepianu do Edwarda Sztajera, tamtejszego organisty. Czasami udawało mu się zagrać na organach w kościele pw. Świętych Piotra i Pawła. Jednak największym jego osiągnięciem była regularna gra na organach w kościele pw. św. Wojciecha w Uhowie. Wykazywał się wtedy niezwykłą sprawnością: grał na organach w tym kościele o godz. 7.00 i bardzo rzadko spóźniał się na lekcje, które w gimnazjum rozpoczynały się o godz. 8.00. Już w czasach gimnazjalnych był znaczącą postacią muzyczną. Pomagał w prowadzeniu chóru, grał na fortepianie w szkolnych programach muzycznych; grywał czasami na akordeonie.

³ E. KOSICKI, *Gimnazjum i liceum nad Narwią przy ul. Bronisława Pierackiego w Łapach – lata 1944–1951*, Warszawa 2007, s. 95, 96, 102, 103; Cz. GRAJEWSKI, *Stanisław Kwiatkowski – kompozytor i organista w służbie Kościołowi*, „Liturgia Sacra” 15 (2009), nr 1, s. 135–153, TENŻE, *Stanisław Kwiatkowski – organista, kompozytor, pedagog i dyrygent*, „Musica Sacra Nova” 3/4 (2009–2010), s. 559–574; relacja ustna żony Aurelii Kwiatkowskiej; relacja ks. Krzysztofa Kulczyckiego – celebrysa Mszy św. radiowych w parafii pw. św. Elżbiety w Gdańsku.

Komponował piosenki, które wchodziły w skład programów muzycznych gimnazjum.

W późniejszym okresie, mimo że głównie utrzymywał się z lekcji pedagogicznych, stale pracował jako organista. Grał w wielu kościołach: garnizonowym pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła (Gdańsk-Wrzeszcz), w bazylice katedralnej w Oliwie grał podczas nabożeństw i prowadził prezentacje organów (1978–1987). Od 1981 r. do śmierci, a więc przez 29 lat, tworzył muzykę do mszy radiowych w kościele pw. św. Elżbiety w Gdańsku, transmitowanych dla ludzi morza i Polonii. Warto nadmienić, że msza była nadawana w sobotę w godzinach nocnych (23.10) i w niedzielę w godzinach popołudniowych. Stanisław Kwiatkowski nocował na plebanii kościoła pw. św. Elżbiety, żeby zagrać też mszę niedzielą.

Należy podkreślić, że S. Kwiatkowski nigdy nie ukończył żadnej szkoły gry na organach, a mimo to był świetnym organistą. Swoje wykształcenie zdobył własną, ciężką, indywidualną pracą. Był pod wrażeniem gry Augustyna Blocha (1929–2006). Z nim się często spotykał i na nim się wzorował. Z powodu braku literatury godzinami ręcznie przepisywał utwory na organy. O bardzo wysokim poziomie gry świadczą m.in. opinie internetowe zamieszczone na forum 10 lat temu. Zacytuję dwie:

Profesor Kwiatkowski to geniusz organ. Spotkaliśmy się dwukrotnie podczas występów zespołu MASSUANA w kościele na Stogach podczas odpustu. Niesamowita harmonia dźwięków, prawdziwy mistrz! (massuana 83.25.204.)

Mam zamiar na organistę najlepszego. Prof. Stanisław Kwiatkowski, 25 lat koncertował w Katedrze Oliwskiej, od 28 lat gra msze w św. Elżbiecie w Gdańsku, prowadził msze na Zaspie Papieżowi. Starszy wykładowca UG. Jest najlepszy ze wszystkich organistów!!! Jak trzeba to ma solistki i solistów. Jego kompozycje wychodzą na płytach *Muzyka wieków*, obok dzieł Mozarta i innych. Gorąco polecam. (macio_gd@o2.pl)

Stanisław Kwiatkowski był także dyrygentem chóralnym. Prowadził chóry dziecięce, szkolne oraz kościelne: chór *Lira* w Rumi, chór *Symfonia* w Gdyni, współpracował z chórem im. K. Szymanowskiego przy kościele pw. Świętego Krzyża w Gdańsku-Wrzeszczu.

Działalność Stanisława Kwiatkowskiego jest utrwalona w kulturze muzycznej, zwłaszcza religijnej w Polsce. Jest autorem ok. 300 opracowań chóralnych muzyki religijnej i ok. 20 utworów świeckich. Ponadto jest autorem trzech mszy, wszystkie opublikowane zostały w „Muzyce w Liturgii”: *Missa brevis II* (nr 11/12), *Missa secunda* (nr 59); jego *Missa brevis in f-moll* (nr 39), zwana także *Mszą Akademicką*, była wykonywana poza granicami Polski, m.in. na festiwalu muzyki w Korei, gdzie zdobyła wielkie uznanie.

Z „Muzyką w Liturgii” kompozytor był od początku bardzo związany. Na łamach pisma ukazało się 220 opracowań pieśni religijnych. Obok pieśni *a cappella* są to utwory 1-, 2-, 3- i 4-głosowe z towarzyszeniem organowym. Autor wykorzystywał teksty liturgiczne, ale często wybierał teksty poetów – od J. Kochanowskiego po

współczesność. Do niektórych kompozycji sam tworzył własne teksty (np. *Ave Maria* na baryton solo i organy, nr 59).

Nr 59 „Muzyki w Liturgii” w całości został poświęcony Stanisławowi Kwiatkowskiemu, jest hołdem złożonym kompozytorowi. Obok nowych kompozycji redakcja dołączyła indeks wszystkich jego utworów, które opublikowane zostały w ciągu 12 lat współpracy z kwartalnikiem. Chóry kościelne często wykonują kompozycje Stanisława Kwiatkowskiego, a dzięki publikacji w kwartalniku wszyscy mogą korzystać i czerpać z jego twórczości.

Kompozytor związany był z Gdańskiem – miastem, w którym długie lata pracował, stąd zwłaszcza w tamtejszym środowisku dobrze rozpoznawalna, ceniona i dokumentowana jest jego twórczość. W gdańskiej Akademii Muzycznej oraz w Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy powstały prace magisterskie dotyczące twórczości kościelnej i świeckiej kompozytora.

Zakończenie

W okresie 24 lat istnienia „Muzyki w Liturgii” w numerach 6–94 zamieszczono 954 utwory i opracowania 169 twórców. Dzięki temu bogactwu dyrygenci i organiści mogą wybrać właściwy repertuar i dostosować go do możliwości zespołu. Dzieła wielu zasłużonych kompozytorów zostały opublikowane na łamach niniejszego kwartalnika. Czasopismo jest otwarte na nowe propozycje wydawnicze. Autorzy interesujących utworów, aranżacji i opracowań mogą dołączyć do tej liczby i podzielić się ze społecznością muzyków kościelnych własną twórczością. Dbajmy wspólnie o właściwy poziom i poprawne wykonanie tej muzyki. Mnogość opublikowanych utworów świadczy także o bogactwie religijnej kultury muzycznej i o żywotności Kościoła.

Indeks kompozytorów i autorów opracowań opublikowanych w kwartalniku „Muzyka w Liturgii” w latach 1998–2019, nr. 6–94:

Adamko R. 63

Anonim 11/12, 25, 46

Aleksandrowicz M. 25, 26, 29, 30, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 68

Aleksiejienko A. 43

Anerio F. 46

Bach J.S. 42

Baranowski M. 85

Bazylik C. 90

Bączkiewicz A. 9 (błąd, powinno być: Bączkowicz)

Bembinow M. 7

Benedyktyni z Tyńca 75

Bernat Z. 63

Biernat G. 60

Bielenin A. 71

Bilska J. 48

- Bochniak M. 93
Bordos L. 77
Brankiewicz W. 24, 26, 28, 41
Brańka E. 40, 43, 64
Bruckner A. 78
Budzyńska A. 43
Bujalska M. 63
Byrd W. 78
Casciolini C. 78
Celej R. 43
Chlondowski A. 19, 30, 68, 88, 91
Czajkowski S. 60
Czapłok J. 42
Czech J. 24
Czerniej S. 40, 93
Diwiszek S. 78
Dobrzyński I.F. 27, 35
Domin C. 50
Dorniak A. 16/17, 18
Elgar E. 78
Fratallone R. 29
Frąckiewicz J. 49
Freyer A. 56
Furmanik J. 45, 51, 54, 55, 69, 74, 76, 94
Garbusiński K. 52
Ginda P. 44
Głowski E. 44
Golwiej M. 44, 45, 68
Gomółka M. 90
Gos Ł. 33, 47
Górski K. 40, 53
Grabowski J. 62
Grancini M. 78
Griesbacher P. 62
Grzeszczak K. 73
Grzywa I. 49
Händel G.F. 23
Hoffman A. 62, 75
Homilius G.A. 8
Jasiura J. 63

- Kabulska A. 43
Kałamarz W. 60
Kavalenka A. 40, 42
Kądziała W. 60, 63, 71, 75
Klonowic S.F. 87, 90
Kocięda J. 35
Konkol A. 89
Konopasek F. 56
Koprowska M. 48
Koszowski S. 38
Kowieski G. 43
Kramarz M. 86, 89
Kreutzer R. 77
Kuczyński S. 60
Kučka J. 29
Kulikowski T. 58
Kurczaba S. 33
Kurpiński K. 56
Kurowski W. 71
Kwiatkowski S. 6, 7, 8, 9, 10, 11/12, 13, 14, 15, 16/17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 59
Lasso O. di 6, 8
Lewkowicz W. 60
Lotti A. 18
Łabędź M. 44
Łaguna A. 11/12, 93
Łamasz F. 48
Łuciuk A. 89
Machura M. 15, 16/17, 19, 25, 26, 45
Maier E. 63
Maklakiewicz J. 16/17, 64, 76, 89
Malina A. 60
Mański I.O. 24, 68, 84, 89
Mazurek M. 63
Mentzel W. 49
Miazga T. 49, 77
Michalek K. 60
Miłek H. 51
Miśkiewicz G. 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 65, 67
Mocarski G. 8
Moryto S. 89

Mrowiec K. 61, 42
Niewiadomski S. 86
Nikodemowicz A. 7, 8, 9, 10, 16/17, 18, 25, 30, 49, 76, 83, 87
Nowacki H. 82
Nowowiejski F. 33
Orkiszewski T. 16/17, 18, 20, 23, 45, 71, 76, 93
Orszulik J. 14, 26, 89
Orzeł P. 45
Paczyński J. 56
Palestrina G.P. 11/12, 77
Pawlak I. 63
Pazur B. 83, 86
Pęcherek L. 46
Piaska F. 68
Piech J. 9
Powiadowski W. 49
Poźniak G. 11/12, 13, 18, 31, 44, 45
Przybylski D. 79
Przygodzki K. 81
Rafalski J. 49
Rączkowski F. 14, 18, 32, 42, 86
Reginek A. 50, 60, 71
Rossini G. 7
Rozmus R. 87
Rutkowski B. 89
Rybicki J.A. 42
Rychert Z. 24
Rysiewicz W. 14
Rzepko W. 6
Saint-Saëns C. 64
Schaller F. 62
Schiller L. 89
Selim P. 80
Siedlecki J. 15, 60
Skop G. 68
Slepchenko M. 43
Sławecki M. 63
Słowik Z. 31, 32, 35
Smętkiewicz M. 71
Sobisz M. 50

Stepanenco V. 43
Stępień B. 63
Stieler B. 66, 72
Stuczyński W.E. 77
Stuligrosz S. 68
Surzyński J. 46, 62, 76
Surzyński S. 57
Sznabel M. 63
Szulik M.R. 62, 75
Szuniewicz A. 8, 11/12, 27
Ścibor J. 6, 8, 20, 30
Tkocz M.B. 60
Victoria T.L. (de) 16/17, 77
Walczyński F. 57
Weber C.M. 77
Wesołowski F. 23, 25, 27, 33
Węcowski J. 72, 92
Węgrzyn W. 60
Wiechowicz S. 46
Winiarz M. 46
Witt F.X. 62, 75, 76
Wojciechowski P. 48
Woźniak L. 93
Wróblewski J. 63
Wyrwa I. 13, 14, 45
Zdoliński W. 6, 41
Zgud J. 68
Ziemiański S. 50, 63
Zoła A. 6, 7, 8, 9, 10, 11/12, 13, 14, 22, 23, 25, 30, 45, 65, 89, 93
Żak G. 57
Żwirek R. 10

STRESZCZENIE

W niniejszym artykule przedstawiona została skróto historia powstania czasopisma i ogólny zarys twórczości kompozytorskiej publikowany w kwartalniku „Muzyka w Liturgii” w latach 1998–2019. Opis obejmuje numery od 6 do 94, w których zaprezentowano łącznie 954 utwory i opracowania 169 twórców. Na łamach pisma bogactwo muzyki liturgicznej bardzo często przedstawiane jest w ujęciu syntetycznym zarówno według kryteriów historycznych, jak też indywidualnych i monograficznych. Artykuł zawiera dokładniejsze biogramy czterech kompozytorów, którzy

w ciągu tego okresu bezpośrednio współpracowali z „Muzyką w Liturgii” lub których utworów opublikowano najwięcej. Są to: Józef Furmanik, Antoni Zoła, Andrzej Nikodemowicz i Stanisław Kwiatkowski.

SUMMARY

COMPOSITIONAL WORK IN THE MUSIC IN LITURGY QUARTERLY IN 1998–2019

This article presents a short history of the journal's origins and a general outline of the composer's work published in the „Muzyka w Liturgii” quarterly journal in the years 1998–2019. The description includes numbers 6–94, in which 169 names of composers and authors can be distinguished, as well as 954 works and arrangements. The richness of liturgical music is very often presented in a synthetic approach, both according to historical as well as individual and monographic criteria. The article contains a more detailed description of the four composers who have directly collaborated with the MwL quarterly journal over the years, or whose works are the most numerous. They are: Józef Furmanik, Antoni Zoła, Andrzej Nikodemowicz and Stanisław Kwiatkowski.

Słowa kluczowe: Furmanik, Zoła, Nikodemowicz, Kwiatkowski, „Muzyka w Liturgii”, kompozytorzy, opracowania.

Keywords: Furmanik, Zoła, Nikodemowicz, Kwiatkowski, „Muzyka w Liturgii”, composers, studies.